

Samordnade innovativa hållbara åtgärder mot övergödningen av Östersjön

Ansökan skrivarmedel Life

IVL ansöker tillsammans med ÖstersjöInitiativet om skrivarmedel för projektet "Samordnade innovativa hållbara åtgärder mot övergödning av Östersjön". Syftet är att minimera Östersjöns övergödningssproblematik genom införandet av samordnade lokala demonstrationslösningar som också kan bli tillväxt drivande och visa på lösningar inom olika områden som kommunal rening, jordbruk mm och som kompletterar varandra

ÖstersjöInitiativet är ett lokalt sammanknutet nätverk av idag 13 kommuner/regioner som ligger i framkant i arbetet för en hållbar Östersjön. IVL, som ägs av staten och näringslivet, har en lång erfarenhet av Östersjöarbete. IVL har också lång erfarenhet av Life programmet. Den gemensamma intressebasen är stor och stabil.

Arbetet med att skriva ansökan kräver hög grad av samordning med bl.a. många lokala aktörer. Det gör att arbetet kräver mer resurser än "normalt". Arbetet uppskattas till 10 manveckor totalt. Vi ställer därför upp med 100 000 SEK i form av egna insatser och söker kompletterande finansiering med 200 000 SEK från Havs och vattenmyndigheten som fördelas lika mellan IVL och ÖstersjöInitiativet.

1. Syfte och mål

1.1. Bakgrund till projektet

Övergödning är ett stort problem för flera hav och vattendrag i Europa. Flera Policyer, lagstiftning och överenskommelser har därför som ett av målen att minska övergödningen, t.ex. Helcoms BSAP, EU:s Östersjöstrategi och EU:s övergripande kvalitetsmål för miljön. ÖstersjöInitiativet etablerades under 2012 som ett nätverk av kommuner, regioner och organisationer som har ambitionen att vara drivande i det lokala miljöarbetet för Östersjön. Utgångspunkten är att hav och vatten är en tillgång och att omsorg om havs- och vattenmiljön kan bidra till tillväxt, innovationer och hållbar utveckling. En annan utgångspunkt för arbetet är att det finns en diskrepans mellan de nationella målen gällande övergödning och de lokalt vidtagna åtgärderna. Det behövs mer av lokal "verkstad" och för detta ska komma till stånd behövs samtidigt mer av samverkan mellan de olika verkstäderna, myndigheter, akademi och lokala intressenter.

För att värdet av dessa åtgärder ska vara kostnadseffektiva och ge full utväxling måste de också samordnas och utvärderas som en helhet. ÖstersjöInitiativet har utformat en strategi, "Vattenåret 2015 med sikte på 2020" som bygger på implementering av vattendirektivet och det maritima direktivet samt Helcoms BSAP, EU:s Östersjöstrategi och blå tillväxt, forskningsrapporter och utredningar, bland annat WWFs/Boston Consulting Groups "Affärsplan Östersjön". En annan utgångspunkt för projektet är samhällets prioritering av "öppna innovationer", som syftar till att engagera många aktörer till öppen samverkan och att systematiskt söka kompetenser/resurser utanför egna organisationen. Strategi 2020 och dess prioriteringar har diskuterats av en grupp med företrädare för bl.a. IVL, Stockholm Resilience Centre, Uppsala universitet, Västra Götaland och BSAG. Strategi 2020 har två externt riktade prioriteringar: Plattform för Hållbar blå tillväxt - Havet som resurs och Kommunikation av lokala initiativ.

1.2. Syfte

Syftet med "Samordnade innovativa hållbara åtgärder mot övergödning av Östersjön" är demonstration av innovativa åtgärder mot övergödning för att stödja deras bredare implementering samt visa på koncept för att stödja och utveckla lokala men samordnade insatser för att radikalt minska näringstillskottet till Östersjön som samtidigt stimulera företagsamhet och tillväxt. Detta måste genomföras samordnat för att skapa kostnadseffektiva implementeringsstrategier på lokal och nationell nivå som även kan användas inom hela Östersjöområdet för att förbättra vattenkvalitén.

1.3. Mål

Det övergripande målet för projektet "Samordnade innovativa hållbara åtgärder mot övergödning av Östersjön" är att minska övergödningen i Östersjön med innovativa åtgärder inom flera områden och ett sammahållit koncept för att loka implementering och därmed väsentligt bidra till att de nationella åtagandena kan börja implementeras efter "Vattenåret 2015" och bäring mot kvalitetsmålen 2020.

För att nå det målet behövs samverkan förstärkas inom och mellan den lokala nivån och den nationella nivån. Projektet har två samverkande nivåer: 1/ En nationell plattform för samordning och stöd till den lokala verkstaden, 2/ ett antal lokala verkstäder med konkreta samverkansprojekt mellan näringslivet, kommuner och akademien. Dessa två nivåer och deras nära samverkan är en nyskapande och starkt bärande idé som genom samordning av insatserna ger betydligt större åtgärds- och kostnadseffektivitet samtidigt som det ger förutsättningar för att skapa hållbar blå tillväxt lokalt och nationellt.

Avsikten är att samordna utveckling av flera lokala verkstäder, för övergången från pilotprojekt till fullskaledemonstrationer. Deltagandet av en västkustnod är viktig eftersom det säkerställer ett aktivt erfarenhetsutbyte avseende både åtgärder mot övergödning och hur dessa åtgärder kan skapa tillväxt. Plattformen är ett öppet forum som leds av IVL. För att stödja, initiera och koordinera så deltar akademien, näringslivet, offentliga sektorn och NGO aktivt i plattformens arbete. De lokala verkstäderna ska vara och ha sina särskilda profiler som utgår ifrån sina styrkeområden där de redan i dag ligger i nationell framkant.

Inom den lokalt förankrade nationella plattformen ska finnas kompetens för finansiering av lokala initiativ liksom kompetens för effektivt genomförande. Syftet är att backa upp de lokala initiativen för att gå från pilotprojekt till insatser i full skala. Utöver LIFE projektet är syftet också att stimulera forskningsprojekt, innovationer och entreprenörskap för hållbar blå tillväxt. De lokala verkstäderna ska ta ytterligare steg framåt och deras resultat ska vara mätbara. Insatserna ger underlag för att ta fram kvalitetssäkrade generella metoder/modeller som kan implementeras i full skala lokalt, nationellt och i hela Östersjöområdet.

2. Projektperiod

Projektperioden är 2016 -2020

3. Preliminär projektbudget

Projektet och de konkreta insatser som ingår och/eller anknyter till projektet kommer att ha flera finansieringskällor. Totala budgeten uppskattas till ca 50 - 60 MSEK. Finansieringen fördelar sig mellan LIFE 35 MSEK kompletterat med en medfinansiering från HaV 4 MSK, VINNOVA 6 MSK, IVL 4

MSK samt de lokala aktörerna med totalt 10 MSK via bl.a. in-kind insatser och samverkan med icke EU-finansierade projekt.

4. Projektägare

IVL (Coordinating beneficiary) är formell projektägare. Östersjöinitiativets nätverk kommer att fungera som utförare tillsammans med lokala företrädare. Vi räknar med att som medsökande också ha kommuner från Västra Götaland, några akademiska institutioner, några Science park (eller motsvarande), HaV.

ÖstersjöInitiativet är ett lokalt sammanknutet nätverk av idag 13 kommuner/regioner som ligger i framkant i arbetet för en hållbar Östersjön. IVL, som ägs av staten och näringslivet, har en lång erfarenhet av Östersjöarbete. IVL har också lång erfarenhet av Life programmet. Den gemensamma intressebasen är stor och stabil. Samverkan mellan ÖstersjöInitiativet och IVL ska ömsesidigt stärka parterna. Beslut ska därför fattas gemensamt av projektansvarig på IVL och ÖstersjöInitiativet. Samverkan ska vara öppen. Förankringen inom nätverket ÖstersjöInitiativet ska ges nödvändigt utrymme.

5. Behov/naturvårdsproblem

Övergödning är fortfarande ett stort problem i flera europeiska hav och vattendrag. Flera Policyer, lagstiftning och överenskommelser har därför som ett av målen att minska övergödningen, t.ex. Helcoms BSAP, EU:s Östersjöstrategi och EU:s övergripande kvalitetsmål för miljön. Behoven är väl definierade i BSAP, Vattendirektiv, Marina direktiv etc.

Det handlar främst om insatser kopplat till att minska närsaltsbelastningen och hantera redan uppkomna konsekvenser. Utöver naturvårdsbehoven finns också behov av att koppla ihop miljö och näringsliv inom ramen för hållbar blå tillväxt. Som framgår under syfte och mål så har ÖstersjöInitiativet tillsammans med nationella företrädare inom akademien och myndigheter etc. också identifierat lednings och styrningsbehov för ökad samverkan och samordning för att göra verkstad av politiken genom att demonstrera tekniker och implementeringsstrategier för minskad näringstillförsel till Östersjön.

6. Var – Geografiskt område

ÖstersjöInitiativets omfattar idag Trelleborgs kommun, Marint centrum Simrishamn, Kalmarsundskommissionen (de sju kustkommunerna i Kalmar län), Forum Östersjön/Region Gotland, Valdemarsviks och Värmdö kommuner samt Vaxholms stad. Fyra samverkande kommuner i Norra Bohuslän är också med i projektet för erfarenhetsutbytet och implementering i hela Sverige. De generella metoderna och modellerna kommer också att ha ett internationellt intresse, särskilt i Östersjöregionen och kommer vara överförbara till andra regioner och länder för att minska övergödning.

7. Åtgärder

Åtgärder görs inom olika områden som orsakar övergödning. Viktigt att åtgärderna ger direkt resultat för Östersjön, men också att de kvalitetssäkrade åtgärderna översätts till generella modeller/metoder för implementering.

Inriktningar för de lokala verkstäderna kan mycket kortfattat beskrivas så här:

I verkstäderna pågår redan idag flera insatser, från förstudier och pilotprojekt till insatser i full skala, för att minska utsläppen av näringsämnen till havet genom att recirkulera näring från växtlighet i vattendrag och hav tillbaka till åkermark. Detta görs exempelvis genom skörd av vass, insamling av alger och fisk, odling och skörd av växter och musslor i produktionsvåtmarker och olika vattenrestaureringsprojekt som inkluderar exempelvis fosforfällor och våtmarksetablering. Omhändertagen biomassa blir förnyelsebar energi i biogasverk. Odling av mikrolager för rening av avloppsvatten och produktion av biomassa testas också med olika metoder liksom koldioxidcirkulering och utvecklandet av högvärdesprodukter som foder och gödsel. Sammantaget tar dessa pilotdemonstrationer tillvara de unika värde som erbjuds lokalt: jordbruk, turism och ekosystemtjänster, livsmedelsproduktion samt hav och hamn för att skapa grön och blå tillväxt i deltagande kommuner men även nationellt. En viktig del av de lokala verkstäderna är de sektorsövergripande samarbeten som fungerar som katalysator för nya projektidéer och samarbeten mellan markägare, näringsliv och kommun, samt för ett ökat samarbete med den lokala utbildningen i form av föreläsningar, seminarier, studiebesök mm.

Genom det föreslagna LIFE-projektet kommer de mest framgångsrika pilotdemonstrationerna att skalas upp för att utgöra samordnade fullskaledemonstrationer som visar hur man på ett kostnadseffektivt sätt kan minska näringstillförseln till Östersjön samtidigt som livskvalitén för Östersjöregionens befolkning höjs och både det lokala och nationella näringslivet stimuleras.

8. Metoder

Projektet kommer att använda, utveckla och demonstrera dels olika tekniska metoder dels finansieringsvägar och samverkansmodeller. Särskilt viktigt är att metoderna håller för att implementeras i full skala såväl tekniskt som nationellt och internationellt. Öppna samverkansforum för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte kommer att anordnas kontinuerligt. Alla samhällsaktörer - näringslivet, offentliga sektorn, akademien, NGO och invånare - ska involveras.

9. Markinköp/Intrångsersättning

Inte aktuellt

10. Juridiska processer

Inte aktuella

11. Dokumentation

Dokumentation sker på olika sätt, främst via rapporter i projektet. Utöver det kommer kommunikationsmaterial tas fram enligt kommunikationsplanen.

12. Uppföljning

Kvalitetssäkring och utvärdering och analys av åtgärder och projektet sker via projektstyrningen och genom IVL som har den tekniska kompetensen.. Rapportering till EU (och HaV?) sker enligt projektplanen.

13. Forskning

Projektets insatser ska baseras på baseras på kvalitetssäkrade kunskaper från bl.a. forskningen. Projektet kan komma att peka på behov av forskning. Men forskning i sig ingår inte i detta Life-projekt.

14. Information

Projektet kommer att ha en dedikerad kommunikationsplan för att effektivt nå olika målgrupper. Bland verktygen för kommunikation ingår workshops och informationssamlingar, organiserade studiebesök på de olika demonstrationerna, en egen hemsida. Spridning via deltagarnas nätverk och verksamhet som exempelvis seminarier, utbildningar, hemsidor och nyhetsbrev. Dessutom medverkan i forum som HaV:s årliga forum, Östersjöveckan, Helcom, olika EU-forum och andra nationella och internationella organisationers och andra organisationers seminarier etc. Öppna digitala forum som ska etableras.